

عبور از هویت جغرافیایی

رضا دبیری نژاد

شاید از مهم‌ترین عناصر تاثیرگذار بر زیست امروز شبکه‌های ارتباطی باشند، شبکه‌هایی بی‌مرز که در محدوده‌های جغرافیایی نمی‌گنجند و بی‌زمان و بی‌مکان هستند و می‌توانند در جغرافیاهای مختلف پیوندها و ارتباطات موضوعی ایجاد کنند و در واقع شبکه‌ها و گروه‌های خاص تشکیل دهند. باید در نظر داشته باشیم که رسانه‌های مسلط نقش موثری در شکل‌دهی هویت در هر دوره‌ای دارند و رسانه‌ها همانقدر که پیونددهنده و ارتباط‌سازند عملاً شکل‌دهنده یا جداکننده نیز هستند. هویت هم حاصل اشتراک‌ها و تمایزهاست، اشتراک‌ها و تمایزهایی که منافع هر گروه یا قوم را می‌سازد و زیست آنها را معنا می‌بخشد. عبور از رسانه‌های گذشته و ورود به دوره تسلط شبکه‌های اجتماعی نظام ارتباطی را معنایی دیگر بخشیده است به گونه‌ای که آدم‌ها از محدودیت‌های دسترسی جغرافیایی عبور می‌کنند، در نتیجه می‌توانند به دنیایی گسترده‌تر و بر مبنای روابط اجتماعی و فرهنگی جدیدی پای بگذارند. حالا این موج مدت‌هاست در حال ساخت نظام‌های ارتباطی جدید است و حجم تغییر روابط پرسش‌هایی را در زمینه هویتی شکل داده که معناهای سنتی هویت را ناپایدار ساخته است. از سوی دیگر حجم مهاجرت‌های مختلف اعم از درون سرزمینی یا برون سرزمینی نیز بر پیوندهای اجتماعی اثر گذاشته است. نسل اول مهاجرین ممکن است بار هویت جغرافیایی را به دوش بکشند، اما نسل دوم در يك وضعیت دوگانه هیچ کدام از تعلقات سرزمینی را به تمامی ندارند. این موضوع صرفاً به تعلق ملی باز نمی‌گردد، بلکه می‌توان در تعلقات شهری یا قومی نیز مشاهده کرد. در دهه‌های اخیر شاهد مهاجرت‌های مختلف از شهری به شهری دیگر در کشورمان بوده‌ایم که خواه ناخواه افراد را در دو یا چند تجربه شهروندی و در نتیجه خاطرات و تعلقات فرهنگی مختلف قرار داده است، همین تجربه‌ها و خاطرات شخصیت و هویت را می‌سازند. بر این موضوع باید پیوندهای قومی مختلف یا ملیت‌های مختلف را افزود که نسل‌های جدید را چند ریشه ساخته است. فرزندان که هر کدام از پدر و مادرشان متعلق به يك جا هستند و خودشان هم در جای سومی متولد شده‌اند در نتیجه بر مرز مشترك میان جاها ایستاده‌اند. اگرچه این تجربه در آغاز ممکن است چنین بنمایاند افراد بار تعلق هویت

چندگانه را به دوش می‌کشند، اما با نگاهی به تغییرات همزمان اجتماعی نشان می‌دهد که افراد از تعلقات و هویت‌های جغرافیایی عبور می‌کنند و نسبت‌های جدیدی برای خود می‌سازند. عبور از هویت جغرافیایی موضوعی است که پیش روی نسل‌های آتی جامعه قرار دارد و این تغییر بر هویت‌های بومی و ملی تاثیر می‌گذارد و طبیعتاً چالش‌هایی ایجاد می‌کند و اگر از الان پیش‌بینی نشود و مدنظر قرار نگیرد، می‌تواند بحران‌زا شود. تغییرات هویتی امری حتمی است، اما باید مدام به بازتعریف هویت و ارکان سازنده آن در هر دوره توجه کرد.

منبع: روزنامه اعتماد 4 خرداد 1402 خورشیدی